

מאי 2018

על חשיבות נטיעת צמחייה צופנית בפארקים עירוניים

מקרה בוחן בפארק הרצליה

מאת ורד אושר – מנהלת פארק הרצליה

העידן המודרני מאופיין בכריתה ו/או נטישה נרחבת של פרדסים וענפי חקלאות אחרים, צמצום השטחים הפתוחים עקב בינוי, פיתוח תשתיות ועוד, מהלכים אשר הביאו לצמצום מתמשך בשטחי המרעה הצופני בישראל ובאיכותם. תופעות אלו אף משפיעות על היקף ומגוון הפריחה וקיים צורך ממשי בהגדלת הפוטנציאל הצופני בישראל.

הצמחייה הצופנית תורמת באופן משמעותי למערכת האקולוגית אם באמצעות קיבוע פחמן, יצירת חמצן אטמוספרי, מניעת סחף קרקע, יצירת צל לאדם ולמרעה ועוד תועלות רבות ומגוונות. אחת התופעות הנקשרות לצמצום הצמחייה הצופנית ברחבי העולם וגם בישראל, היא היעלמות הדבורים מהטבע ומהכוורות. אוכלוסיית הדבורים מהווה חלק בסיסי בקיום עלי אדמות. הן מאביקות הצמחים העיקריות בטבע ובחקלאות, הן מרכיב חשוב ביצירת השפע בעולם ותומכות בכוחות החיים שעל פני כדור הארץ. יש להן חשיבות ערכית ואקולוגית רבה בשימור מגוון מיני צמחים ובתי גידולם ולאילויות נוספות.

צמחי צוף הכרחיים לבריאות דבורת הדבש אשר מקבלת את כל מזונה מהפרחים. הצוף שאותו היא מעבדת לדבש משמש מקור לפחמימות ואבקת הפרחים משמשת כמקור לחלבונים, מינרלים, חומצות שומן וויטמינים שונים. מחקר חדש שנערך באוניברסיטת קיימברידג' מצא כי דבורת הדבש מצליחה לאתר את צוף הפרחים, מזונה העיקרי, בזכות "הילה כחולה" הנוצרת סביב עלי הכותרת של הפרח ומאותתת לדבורה על מיקומו המדויק של מקור המאביקים בפרח. הישענות דבורי הדבש על צמחי הבר בלבד אינה מספקת את כל המזון הנדרש להן ולכן יש צורך לשפר את מגוון והיקף פרחי הצוף בארץ. יש לטעת צמחים שיוכלו לגשר על הפער הקיים בין פריחת צמחי הבר בישראל לבין עונת היובש בפריחה, הנמשכת מיולי עד פברואר. פארקים ושטחי גינון עירוניים יכולים להוות מרכיב משמעותי במגמה הלאומית והעולמית הזו.

פארק הרצליה הוקם על שדות חקלאיים ושטחים פתוחים ופסולת בנייה והוא משתרע כיום על פני כ-250 דונם. הפארק עדיין בתהליכי פיתוח ומתוכנן להתרחב לשטחים הסמוכים. הפארק נחנך באוגוסט 2008. בשל מיקומו של הפארק באזור הנמוך בעיר, לאורך מרזבת החוף, השכילו מתכנני הפארק להכיר בנכס הטבע הנופי ייחודי זה ושנמצא בשטחו - שלולית החורף והחליטו לשלב חלק ממנה בפארק העירוני. בנוסף חלה הקפדה יתרה ושמירה על ערכי הקיימות גם בנושא הגינון והצמחייה הנשתלת בפארק. אזורים רבים בפארק מושקים במי קולחין ושתילת צמחייה צופנית מהווה יעד מרכזי בשנים האחרונות. בפארק נשתלו מיני עצים צופניים: חרוב, אקליפטוס טורלי ואקליפטוס מקור, קליסטמון תרוג אנדבר, אשל, שיזף ומיני שיחים צופניים: בזיליקום מגייק מאונטיין, קליסטמון ליטל ג'ון, רותם, אזוביון, מרווה, רוזמרין ושיח אברהם.

שילוב מיני הצומח הללו בפארק הרצליה מעשיר את מקורות הצוף והאבקה ופרחים עתירים מזון ואבקה מושכים מיני דבורי בר, פרפרים וציפורים ומעשירים את מגוון בעלי החיים באזור. עדות לכך אנו מוצאים ברחבי הפארק.

לצד ההבנה על חשיבות שתילת הצמחייה הצופנית והתרבות הדבורים בעקבות זאת, לא ניתן להתעלם מהחשש מדבורים הקיים בקרב חלק לא קטן בציבור. לצד פעילות הגינון והשמירה על ערכי הטבע יש ליזום פעילות הסברה בקרב התושבים. פעולות כגון: הרצאות, קורסים, ימי עיון ופרסום בתקשורת המקומית, יכולות לסייע בהבנת החשיבות העצומה שיש לדבורי הדבש עבור רווחת האדם המודרני. במסגרת הפעילות הקהילתית הענפה בפארק הרצליה החל גם תהליך הסברה בנושא זה. התקיים קורס לתושבים בנושא חשיבות דבורי הדבש וסכנת היעלמותן, התקיימה הרצאה פתוחה לתושבי העיר במסגרת יום הדבורה הבינלאומי והנושא מוצג במסגרת הסיורים המודרכים המתקיימים בפארק.

שיתוף מידע ושיתופי פעולה בין אנשי גינון ונוי במרחבי גינון ציבורי יכולים להוות מקור להעלאת המודעות להעשרת כמות הצמחייה הצופנית בעיקר בעונה בה קמלים פרחי הבר. זאת לצד הגברת המודעות לחשיבות המשך קיומה של דבורת הדבש.